

Aneta Bąk-Pitucha*

Grupa Wyszehradzka (V4) wobec kryzysu migracyjnego w Europie

**The Visegrad Group (V4)
and the migration crisis in Europe**

STUDIA I ANALIZY

Słowa kluczowe: Grupa Wyszehradzka, V4, kryzys migracyjny, migracja, uchodźcy

Keywords: Visegrad Group, V4, migration crisis, migration, refugees

Abstrakt: Masowa imigracja jest jednym z największych wyzwań, przed którym stoi obecnie Unia Europejska (UE). Z perspektywy czasu, można także zauważyć, iż wywołała ona dysonans między państwami członkowskimi nie tylko UE, ale i V4 oraz ujawniła brak ich solidarności. Przemiany zachodzące w Europie Środkowo-Wschodniej, które miały początek w 1989 r., obejmowały przede wszystkim politykę wewnętrzną i zagraniczną czterech państw, które tworzą V4, tj. Czechy, Polska, Słowacja i Węgry. Za początek kryzysu uznaje się 2015 r., ale już wcześniej wzrastała liczba imigrantów i uchodźców przybywających do Europy. Celem artykułu jest wskazanie wielopłaszczyznowej działalności V4 i stanowiska wobec migracji. Kluczowym zagadnieniem, które wymaga udzielenia odpowiedzi, jest perspektywa dalszej działalności V4 w obliczu nowych zagrożeń takich jak kryzys migracyjny. W artykule wykorzystano metodę porównawczą i systemową.

Abstract: Mass immigration is one of the biggest challenge currently facing the European Union (EU). In retrospect, it can also be seen that it caused dissonance between the member states not only of the EU, but also of the V4 and revealed their lack of solidarity. The changes taking place in Central and Eastern Europe, which began in 1989, mainly included the internal and foreign policy of the four countries that make up the V4, i.e. the Czech Republic, Poland, Slovakia and Hungary. 2015 is considered to be the beginning

* ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6672-6504>, dr, Instytut Nauk o Polityce i Administracji, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. E-mail: anetabak@kul.lublin.pl

of the crisis, but the number of immigrants and refugees arriving in Europe has already increased. The aim of the article is to indicate the multifaceted activity of the V4 and the position towards migration. The key issue that needs to be answered will be the prospect of further activities of the V4 in the face of new threats such as the migration crisis. The article uses a comparative and systemic method.

Wprowadzenie

Genezy wielostronnej współpracy państw środkowoeuropejskich należy doszukiwać jeszcze w latach 80. XX wieku. Przemiany społeczno-polityczne związane z upadkiem bloku radzieckiego skutkowały nawiązaniem bliższych form współpracy wśród państw europejskich. Nowe realia polityczne pozwoliły na zbliżenie Czech, Polski, Słowacji i Węgier. Oprócz bliskiego sąsiedztwa wspomnianych wyżej państw, do nawiązania bliższych politycznych relacji przyczyniły się również: wspólne doświadczenia historyczne, analogiczny poziom rozwoju cywilizacyjnego czy też procesu demokratyzacji. Tendencję do rozwoju współpracy regionalnej dostarczyła idea Zbigniewa Brzezińskiego, który jeszcze wiosną 1989 r. postulował potrzebę reaktywacji koncepcji utworzenia zrzeszenia na zasadzie konfederacji polsko-czechosłowackiej. Było to nawiązanie do idei jeszcze z czasów II wojny światowej¹. Zbigniew Brzeziński wspominał, iż w zmienionej sytuacji daleko idąca integracja Polski, Czechosłowacji oraz Węgier może stać się swoistym czynnikiem politycznej stabilizacji oraz gospodarczej odbudowy tej części Europy².

Polityka migracyjna UE od 2015 r. stała się elementem, który na nowo połączył i zaktywizował państwa V4. Po zmianie rządu w Polsce, celem także pozostałych państw V4, stało się przeciwdziałanie decyzjom Rady UE w sprawie obowiązkowej relokacji uchodźców (wynikającym z zasady solidarności obowiązującej w ramach państw członkowskich UE)³. Od września 2015 r. (czyli po decyzjach Rady UE w sprawie relokacji) częstotliwość spotkań w ramach grupy zwiększyła się. Ich uczestnikami byli zazwyczaj premierzy lub ministrowie spraw zagranicznych czy spraw wewnętrznych. W dokumentach przyjmowa-

¹ L. Buczma, *Czecho-Słowacja wobec „trójkąta” Warszawa–Praga–Budapeszt*, «Sprawy Międzynarodowe» 1991, nr 11, s. 36.

² W. Malendowski, *Współpraca wojskowa Polski z państwami Grupy Wyszehradzkiej*, «Przeгляд Zachodni» 1998, nr 2, s. 69.

³ Por. B. Mikołajczyk, *The Migrant Crisis and Refugees – a Crisis of EU Solidarity*, «Polish Review of International and European Law» 2/2020; K. Szczawińska, P. Sadowski, *Poland's Response to the EU Migration Policy*, [w:] M. Barlai, B. Fähnrich, C. Griessler & Rhomberg, M. (eds.), *The migrant crisis: European perspectives and national discourses*, LIT Verlag 2017.

nych po spotkaniach formułowano najczęściej wnioski dotyczące odejścia od obowiązkowej relokacji na rzecz dobrowolnego mechanizmu relokacji uchodźców z Włoch i Grecji, zapewnienia bezpieczeństwa granic zewnętrznych UE czy utrzymania swobód w ramach strefy Schengen. Inną propozycją państw V4, u podstaw której leżało zapewnienie bezpiecznych granic zewnętrznych, było powołanie wspólnej europejskiej straży granicznej. Opisane działania V4 pokazują nieskuteczność polityki migracyjnej UE i zwracają uwagę na siłę regionalnej solidarności względem solidarności z UE⁴. Decyzje relokacyjne zostały zrealizowane przez pozostałe państwa, a TSUE nie przyznał racji państwom decyzje kwestionującym⁵. Z wyroku wynika też, że niezrealizowanie decyzji stanowiło naruszenie prawa UE. Mniejszość państw członkowskich UE nie wywiązuje się z zobowiązań międzynarodowych, co wskazuje na problem wiarygodności tych państw i na nikłą skuteczność możliwość egzekucji zaciągniętych zobowiązań przez wspólnotę międzynarodową niż na „nieskuteczność polityki UE”.

W 2016 r. współpraca w ramach V4 zacieśniała się. Wpływ na to miały następujące zjawiska: narastający kryzys imigracyjny, wspólny sprzeciw wobec przymusowej relokacji osób wymagających ochrony międzynarodowej, wzrost znaczenia bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego państw UE oraz wzmocnienie państw narodowych w UE. Państwa V4 powróciły wówczas do swojego starego kapitału, jakim były i są przynależność do tego samego regionu, a co za tym idzie, bliskość geograficzna, podobna przeszłość, kultura i wspólne interesy. Należy jednak podkreślić, iż stanowiska państw wchodzących w skład grupy V4 różniły się. Odmienne podejście wykazywano w stosunku do: polityki wobec Rosji, Niemiec⁶.

V4 a UE

Państwa V4 intensyfikują starania dotyczące wzmocnienia tożsamości Europy Środkowej w strukturach UE⁷. Ponadto promuje współpracę regionalną państw środkowoeuropejskich. Wspólne doświadczenia z epoki totalitaryzmu napędzają państwa V4 do poszukiwania sposobów wspomagania procesów

⁴ A. Czyż, *Państwa Grupy Wyszehradzkiej wobec kryzysu migracyjnego*, «*Studia Politicae Universitatis Silesiensis*» 2017, t. 18, s. 143–161.

⁵ TSUE wydał wyrok w sprawie Polski, Węgier i Czech. Chodzi o uchodźców, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/wyrok-tsue-polska-relokacja-uchodzcow-lamanie-prawa.html> (28.02.2023).

⁶ A. Czyż, *Państwa Grupy Wyszehradzkiej...*, s. 151–153.

⁷ W. Gizicki, *Wielopoziomowość stosunków międzynarodowych na przykładzie Europy Środkowej*, [w:] W. Gizicki (red.), *Wielopoziomowość stosunków międzynarodowych. Wybrane zagadnienia*, Lublin 2017, s. 99–100.

demokratyzacji w Europie Wschodniej, chodzi tutaj m.in. o Ukrainę, Białoruś, Mołdawię, ale też państwa bałkańskie, a mianowicie w Chorwacji, Bośni i Hercegowinie, Macedonii, Albanii, Serbii i Czarnogórze oraz Kosowie. Warto zauważyć, że między państwami V4 a Ukrainą, Białorusią i Bałkanami istnieje bliskość językowa, kulturowa i w znacznym stopniu także mentalna. Pomocne mogą okazać się wspólne dla Europy Środkowej oraz Bałkanów doświadczenia historyczne⁸. Egzemplifikacją powyższego wywodu może być sytuacja na Ukrainie, kiedy rozpoczęła się tzw.: „pomarańczowa rewolucja” lub w momencie agresji Rosji w 2014 r.⁹

Problemem jednak okazało się wytyczenie nowych strategii i celów dla V4. Wszyscy członkowie stwierdzili, iż chcą wykorzystać członkostwo UE dla osiągnięcia jak największego wzrostu gospodarczego. Istotne było zlikwidowanie opóźnienia w rozwoju gospodarczym i społecznym, które było spuścizną poprzednich dziesięcioleci. Ponadto państwa V4 musiały współpracować w przygotowaniach do wejścia do strefy Schengen. Niezwykle ważkim przedsięwzięciem było pozyskanie partnerów w strukturach UE, które byłyby wsparciem w okresie dostosowawczym. Państwa V4 rozpoczęły współpracę z państwami Beneluksu, mającą na celu uzyskanie podobnego statusu, co doświadczone państwa zachodnioeuropejskie. Właśnie to pozyskiwanie partnerów ujęto nazwą „Wyszehrad+”¹⁰. Odnośnie działań przed włączeniem V4 do Schengen warto też wspomnieć o zaangażowaniu Niemiec w Polsce i Austrii na Słowacji.

Obecnie państwa V4 apelują do UE w sprawie kryzysu migracyjnego, jaki ma miejsce na granicy Białorusi z UE. Przedstawiciele państw V4 wezwały instytucje unijne do natychmiastowego rozważenia wszystkich aspektów i możliwości pomocy w rozwiązaniu problemu. W oficjalnym liście napisano m.in., iż: „wzywamy do niezwłocznego rozważenia strategicznej odpowiedzi na te sytuacje w celu zwiększenia efektywności jej działań i zapobieganie wszelkim przyszłym próbom wykorzystania zjawiska migracji w charakterze broni”¹¹. W tym kontekście działalność V4 wpisuje się w system bezpieczeństwa europejskiego. Ich starania wnoszą istotny wkład w przedsięwzięciach mających na celu dbanie o bezpieczeństwo nie tylko państw członkowskich organizacji, ale również całej UE.

⁸ Strona internetowa Grupy Wyszehradzkiej, *Cele Grupy Wyszehradzkiej*, <http://www.vise-gradgroup.eu/pl> (16.05.2022).

⁹ *Grupa Wyszehradzka wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę*, <http://warsawinstitute.org.pl/grupa-wyszehradzka-wobec-rosyjskiej-agresji-na-ukraine/> (20.11.2022).

¹⁰ A. Czyż, S. Kubas, *Państwa Grupy Wyszehradzkiej: pomiędzy przeszłością a teraźniejszością. Wybrane aspekty polityki wewnętrznej i zagranicznej*, Katowice 2014, s. 159–221.

¹¹ *Kryzys na granicy z Białorusią. Kraje Grupy Wyszehradzkiej apelują do Unii Europejskiej*, www.tvn24.pl (23.11.2022).

Perspektywy V4

Przyjmując całkowity dorobek V4, jej aktywność na forum UE, różnorodność czynników determinujących działalność V4, można przyjąć dwa scenariusze. Pierwszy z nich zakłada oczywiście dalszy rozwój współpracy, która będzie nastawiona na unikanie rozbieżności, aktywny dialog oraz politykę „jednego głosu”. V4 pierwotnie została utworzona na jednym celu – wejścia w struktury UE oraz NATO. Mimo osiągnięcia celu, V4 kontynuowała swoją działalność w dalszym ciągu, aktywnie uczestnicząc – już na forum unijnym. Drugi scenariusz zakłada schyłek idei Wyszehradu, jeżeli taka strategia pojawi się w aktywności głównych decydentów politycznych w państwach wyszehradzkich¹².

Naturalnym polem działania dla państw V4 jest oczywiście forum UE, gdzie najbardziej powinny wykazywać działanie jednym głosem i jedną myślą. Państwa członkowskie jako wspólnota mają zdecydowanie większą siłę niż funkcjonowanie w pojedynkę. Są w stanie budować silną koalicję i przeforsować decyzje korzystne dla nich wszystkich, które są zgodne z ich interesami. Warto wspomnieć, iż perspektywy współpracy wyszehradzkiej zależą od wielu czynników, zarówno tych z obszaru natury zewnętrznej, jak i wewnętrznej. Niestety, wielokrotnie współpraca V4 napotykała na wiele trudności, nie raz głos państw V4 był rozbieżny, wiązało się to najczęściej z odmiennie pojmowanym interesem narodowym, innymi strategiami w poszczególnych politykach zagranicznych czy to w stosunku do UE, Rosji czy nawet problemu ukraińskiego¹³.

Optymistyczny scenariusz zakłada funkcjonowanie V4 w dwóch płaszczyznach: regionalnej – nastawionej na realizację interesów regionalnych oraz dotyczącej kwestii unijnych¹⁴. Współpraca regionalna powinna być nastawiona na realizację interesów w takich dziedzinach jak: ekologia, ochrona środowiska, rozbudowa infrastruktury, współpraca między jednostkami samorządu regionalnego, nauka, oświata, kultura, współpraca oraz wsparcie dla regionów słabo rozwiniętych. Warto również podkreślić, iż takie czynniki jak wspólna tradycja kulturowa, bliskość geograficzna, mentalność czy też tożsamość środkowo-europejska są jak najbardziej wciąż adekwatne i z pewnością będą sprzyjały podjęciu współpracy pomiędzy państwami V4. Czynniki te nadal stanowią o potencjale współpracy, także już w strukturach UE. Oczywiście jest, że państwa mogą wykazywać w odniesieniu do poszczególnych kwestii rozbieżne

¹² A. Czyż, S. Kubas, *Państwa Grupy Wyszehradzkiej: pomiędzy przeszłością a teraźniejszością. Wybrane aspekty polityki wewnętrznej i zagranicznej*, Katowice 2014, s. 249.

¹³ Tamże, s. 159.

¹⁴ Ch. Walsch, *Fostering EU enlargement. Is the Visegrad Group a credible advocate?*, «Donau-Institut Working Paper» 2014, nr 29, s. 1.

interesy. Jednak najważniejszą wartością był dialog, który stanowił podstawę wielu sukcesów. Drugim wymiarem współpracy wyszehradzkiej jest wymiar dotyczący spraw unijnych. Do nich należy zaliczyć przede wszystkim integrację europejską Bałkanów Zachodnich czy pielęgnowanie koalicji przyjaciół w ramach kolejnej perspektywy finansowej UE¹⁵.

Istnieje też i pesymistyczny scenariusz dla V4. Zakłada on schyłek jej działalności, jeżeli we wzajemnych stosunkach pojawi się zamiast strategii kooperacji, strategia konfrontacji. Może się tak stać, jeżeli którekolwiek z państw V4 zechce skutecznie forsować własny interes wbrew stanowisku swoich partnerów. Jeżeli zabraknie woli współpracy oraz wypracowania wspólnego stanowiska, a sfera polityki przesądzi o dalszych losach ugrupowania, jej dokonania zostaną przekreślone i V4 przejdzie w stan stagnacji lub jej schyłku. Niektórzy komentatorzy doszukują się takich symptomów współcześnie – nawiązują do wpływu czynnika rosyjskiego na współpracę wyszehradzką, zagrożoną wybuchem populizmu jedność, pojedyncze incydenty z tendencjami antyliberalnymi, politykę rządu Prawo i Sprawiedliwości (PiS) nastawioną na walkę o polskie interesy w UE. W ujęciu całościowym region Europy Środkowej stoi w obliczu różnych zagrożeń takich jak: terroryzm, kryzys migracyjny, polityka Rosji, charakter polityki obozów rządzących¹⁶.

Podejście Węgier, Słowacji oraz Czech do stosunków z Rosją było raczej pragmatyczne i przejawiało się w krytyce sankcji nałożonych na to państwo za sytuację na Ukrainie, wykazywało raczej patrzenie przez pryzmat gospodarczy na całą sprawę. Odbiegało to zdecydowanie od bardziej normatywnego podejścia Polski, dla której liczy się zdecydowanie zachodnia orientacja w polityce zagranicznej Ukrainy, traktując ją, jako państwo sąsiedzkie i buforowe. Polska otwarcie krytykowała politykę Rosji, jako głównego aktora w konflikcie ukraińskim. Konflikt na Ukrainie uwidocznił spore różnice oraz rozdziewięki między państwami V4 w podejściu do oceny całej sytuacji oraz roli Rosji w całym konflikcie, a także w postrzeganiu reakcji członków UE wobec wschodniego mocarstwa¹⁷.

Warto wspomnieć, iż perspektywy współpracy wyszehradzkiej zależą od wielu czynników, zarówno tych z obszaru natury zewnętrznej, jak i wewnętrznej. Niestety, wielokrotnie współpraca V4 napotykała na wiele trudności, nie

¹⁵ Tamże, s. 38.

¹⁶ M. Lasoń, *Bezpieczeństwo w stosunkach międzynarodowych*, [w:] E. Cziomer (red.), *Bezpieczeństwo międzynarodowe w XXI wieku. Wybrane problemy*, Kraków 2010, s. 9–32.

¹⁷ S. Giles, *The Most Important Leadership Competencies, According to Leaders Around the World*, «Harvard Business Review», March 15, 2016, <https://hbr.org/2016/03/the-most-important-leadership-competencies-according-to-leaders-around-the-world> (13.04.2022).

raz głos państw V4 był rozbieżny, wiązało się to najczęściej z odmiennie pojmowanym interesem narodowym, innymi strategiami w poszczególnych politykach zagranicznych czy to w stosunku do UE, Rosji czy nawet problemu ukraińskiego¹⁸. Wśród czynników osłabiających współpracę V4 w ostatnich latach na pierwszy plan wysunęła się polityka rosyjska wobec kryzysu na Ukrainie oraz podejmowane przez nią działania, które niestety również odcisnęły piętno na jedności współpracy wyszehradzkiej.

Niechęć wobec polityki imigracyjnej UE, w tym szczególnie relokacji osób wymagających ochrony międzynarodowej, widoczna jest i była nie tylko na poziomie aktywności Węgier w V4, ale przede wszystkim na forum państwowym. Poza względami związanymi z zachowaniem bezpieczeństwa państwa, istotny wpływ na postawę rządu wobec kryzysu imigracyjnego miała odbudowa poparcia dla partii Fidesz V. Orbana. Premier Orban w 2016 r. złożył projekt zmiany konstytucji. Spośród państw V4, Węgry były do tej pory jedynym, w którym zdecydowano się na rozpisanie referendum w sprawie przyjmowania imigrantów na podstawie decyzji Rady UE. Uczyniono to, choć konstytucja Węgier nie przewiduje referendum w sprawach umów międzynarodowych, a tylko w zakresie spraw będących w gestii Zgromadzenia Krajowego. Działania premiera Węgier na poziomie krajowym pokrywały się z jego aktywnością na forum V4. Ponadto jego decyzje odpowiadały zapotrzebowaniu społecznemu. Obywatele obawiali się, że wraz z pojawieniem się migrantów, ich poziom życia pogorszy się, pojawią się choroby, wzrośnie bezrobocie i przestępczość oraz zatraceniu ulegnie węgierska kultura. Podejście Węgier do Rosji po ataku tego państwa na Ukrainę nie uległo zmianie, z obawy o kwestie energetyczne i dalszą zależność od Rosji¹⁹.

Podobne pobudki niechęci do przyjęcia uchodźców targały polskim społeczeństwem. Polska była drugim państwem, po Węgrzech, w którym cudzoziemcy składali najwięcej wniosków o status uchodźcy. Zagadnienia związane z kryzysem imigracyjnym zostały upolitycznione. Po wyborach parlamentarnych rząd PiS sceptycznie podszedł do kwestii relokacji. Postrzegano imigrantów w kategoriach zagrożenia bezpieczeństwa. Polski rząd zgodził się na przyjęcie osób wymagających ochrony międzynarodowej w ramach relokacji. Pozytywna decyzja nie szła jednak w parze z jej realizacją. Ale odmiennie stanowisko zaprezentowano wobec uchodźców czy wysiedleńców z Ukrainy²⁰. Atak Rosji na Ukrainę wywołał naturalną reakcję bezprecedensowego wsparcia

¹⁸ A. Czyż, S. Kubas, *Państwa Grupy Wyszehradzkiej...*, s. 159.

¹⁹ D. Hejj, *Recharging Europe – węgierska prezydencja w Grupie Wyszehradzkiej*, Komentarze IEŚ 425, <https://ies.lublin.pl> (22.12.2022).

²⁰ J. Kienast, N. Feith Tan, J. Vedsted-Hansen, *Preferential, differential or discriminatory? EU protection arrangements for persons displaced from Ukraine*, <https://www.asileproject>.

zarówno przez polskie władze, jak i społeczeństwo. Polska przyjęła najwięcej uchodźców ze wszystkich państw europejskich, a tym bardziej spośród V4²¹.

Czechy, w przeciwieństwie do Węgier i Polski, nieco łagodniej podeszły do sprawy kryzysu imigracyjnego w UE. Niewątpliwie na ich stanowisko miało wpływ to, że przez to państwo nie przebiegał szlak migracyjny oraz Czechy nie były państwem docelowym dla imigrantów. Stanowisko władz czeskich wobec relokacji było negatywne. Jednak ostatecznie władze Czech w 2015 i 2016 r. zgodziły się na przyjęcie uchodźców z Afryki. Czechy są przykładem państwa, w którym władze, mimo sprzeciwu wobec relokacji, podjęło decyzję o ich przyjęciu. Ponadto w kontekście wojny w Ukrainie, mimo że Czechy nie są państwem docelowym dla uchodźców, to Czechy zdecydowały się na ich przyjęcie. Agresja Rosji na Ukrainę i stanowcze polityczne stanowisko Czech zjednoczyły dość spolaryzowane czeskie społeczeństwo²².

Natomiast społeczeństwo słowackie nie miało jednoznacznego stosunku do napływu imigrantów. Z jednej strony, część Słowaków nie była zadowolona z ich przyjazdu, zwłaszcza muzułmanów. Z drugiej strony, byli też i tacy obywatele, którzy zaangażowali się w pomoc uchodźcom i przyjmowanie imigrantów. Natomiast wobec uchodźców z Ukrainy Słowacy opowiadają się jedynie za pomocą humanitarną²³. Warto w tym miejscu przyjrzeć się słowackiej perspektywie. Według MNFORCE widać dużą dysproporcję w poparciu w zależności od partii politycznych. 67% wyborców partii OĽa'NO optuje za zdecydowanym zwycięstwem Ukrainy. Podobnie z wyborcami PS czy SaS. Ale z drugiej strony wśród zwolenników Republiki, Smeru czy L'SNS ponad 50% upatruje zwycięstwa Rosji. Centroprawicowa partia OĽa'NO, która obecnie rządzi, opowiada się za zwycięstwem Ukrainy. To się też pokrywa z obecną polityką zagraniczną i obroną. Od początku wojny słowacki rząd i prezydent Zuzana Caputova wspierają Ukrainę. Obecnie w Słowacji istnieją duże podziały polityczne i społeczne. Największa partia opozycyjna Smer Roberta Fico jest zdecydowanie prorosyjska. Promuje narrację, iż Słowacja powinna pozostać państwem neutralnym wobec konfliktu rosyjsko-ukraińskiego i ograniczyć się do wsparcia humanitarnego, ale na pewno nie powinna wspierać wojskowo Ukrainy. To jest podobna narracja do tej stosowanej przez Wiktora Orbana na Węgrzech. Na Słowacji popularna jest od dawna ideologia panslawizmu – bli-

eu/preferential-differential-or-discriminatory-eu-protection-arrangements-for-persons-displaced-from-ukraine/ (28.02.2023).

²¹ D. Hejj, *Format wyszehradzki powoli się „odmraża”*, Komentarze IEŚ 744, <https://ies.lublin.pl> (22.12.2022).

²² Tamże.

²³ Ł. Lewkowicz, *„V4 Future”: prezydencja Słowacji w Grupie Wyszehradzkiej w cieniu wojny rosyjsko-ukraińskiej*, Komentarze IEŚ 662, <https://ies.lublin.pl> (22.12.2022).

skich relacji Rosji z państwami słowiańskimi w Europie Środkowej. Te związki rozpoczęły się jeszcze w XIX wieku, ale są wciąż popularne wśród części słowackich elit politycznych i społeczeństwa. Słowacja jest małym państwem, w dużym stopniu uzależnionym od rosyjskich węglowodorów. Ponadto istnieje skrajna prawica i takie partie jak: Republika czy L'SNS. Ta pierwsza ma obecnie relatywnie wysokie poparcie i znajduje się powyżej progu wyborczego. Obie partie mają podobną retorykę jak lewicowy Smer. Ich narracja nawiązuje do kwestii neutralności i nieangażowania się w pomoc militarną. Widoczna jest też niechęć do NATO i USA. Na Słowacji można zauważyć swoisty prorosyjski sojusz lewicy ze skrajną prawicą²⁴.

Podsumowanie

Postawa państw V4 wobec obowiązkowego systemu relokacji imigrantów miała swoje źródło w uwarunkowaniach wewnętrznych. Ponadto obywatele nie mieli do tej pory styczności z kulturą muzułmańską na taką skalę, jak choćby we Francji, Niemczech czy Włoszech. Poziom migracji do państw V4 nie był wysoki. Państwa V4 obawiały się, że polityka otwartych drzwi wobec imigrantów zmieni skład narodowy ich państw, zachwieje podstawą ich kultur i tradycji. Poza tym wpłynęło na obniżenie poziomu bezpieczeństwa poprzez rozwój terroryzmu. Z tych powodów liderzy państw V4 byli przekonani, że lepiej pomagać uchodźcom w państwach położonych bliżej ich domów niż przyjmować ich u siebie. Brak solidarności z innymi państwami członkowskimi UE w tej sprawie miał konsekwencje w postaci przyznania mniejszych środków z budżetu unijnego.

Ostatnia prezydencja Polski w V4, która trwała od 1 lipca 2020 r. do 30 czerwca 2021 r., przyniosła wymierne efekty w postaci licznych konsultacji, które w głównej mierze dotyczyły walki z pandemią koronawirusa, ale także wielu innych płaszczyzn współpracy, np. kulturalnej czy transgranicznej. Ponadto odnowienie współpracy państw V4, szczególnie w tak trudnych momentach dziejowych jak kryzys migracyjny czy pandemia koronawirusa dowodzą, iż przyjmują one rolę rzecznika interesów nie tylko organizacji czy poszczególnych państw członkowskich, ale także UE. Dodatkowo pewnym miernikiem ściślejszej współpracy państw V4 może okazać się praca w ramach innych inicjatyw, takich jak Trójmorze, które służy zacieśnianiu powiązań

²⁴ *Słowacy chcą, żeby Rosja wygrała wojnę. To nie kwestia przekonań, a tego, co się dzieje w ich portfelach*, <https://next.gazeta.pl> (28.10.2022). Zob. Ł. Lewkowicz, *Słowacja: niestabilne poparcie społeczne dla Ukrainy i Zachodu*, Komentarze IES 717, <https://ies.lublin.pl> (28.10.2022).

w regionie Europy Środkowej (między trzema morzami: Adriatyckim, Bałtyckim i Czarnym)²⁵. Przyszłości dla V4 należy upatrywać w tworzeniu koalicji politycznych *ad hoc* na forum UE oraz w ramach współpracy sektorowej. Niewątpliwie V4 ma ogromny potencjał, w opinii wielu ekspertów jest wciąż żywym i aktywnym politycznym tworem, który służy jako doskonały przykład dla innych regionalnych inicjatyw. Dla jej trwałości oraz utrwalania pozytywnego i zasłużonego wizerunku istotne znaczenie mają inicjatywy kulturalne i medialne.

Bibliografia

- Buczma L., *Czecho-Słowacja wobec „trójkąta” Warszawa–Praga–Budapeszt*, «Sprawy Międzynarodowe» 1991, nr 11.
- Czyż A., *Współpraca regionalna państw Grupy Wyszehradzkiej. Doświadczenia i perspektywy*, Katowice 2018.
- Giles S., *The Most Important Leadership Competencies, According to Leaders Around the World*, «Harvard Business Review», March 15, 2016, <https://hbr.org/2016/03/the-most-important-leadership-competencies-according-to-leaders-around-the-world>, (13.04.2022).
- Gizicki W., *Wielopoziomowość stosunków międzynarodowych na przykładzie Europy Środkowej*, [w:] W. Gizicki (red.), *Wielopoziomowość w stosunkach międzynarodowych. Wybrane zagadnienia*, Lublin 2017.
- Hejj D., *Format wyszehradzki powoli się „odmraża”*, Komentarze IEŚ 744, <https://ies.lublin.pl> (22.12.2022).
- Hejj D., *Recharging Europe – węgierska prezydencja w Grupie Wyszehradzkiej*, Komentarze IEŚ 425, <https://ies.lublin.pl> (22.12.2022).
- Kienast J., Feith Tan N., Vedsted-Hansen J., *Preferential, differential or discriminatory? EU protection arrangements for persons displaced from Ukraine*, <https://www.asileproject.eu/preferential-differential-or-discriminatory-eu-protection-arrangements-for-persons-displaced-from-ukraine/> (28.02.2023).
- Kochnowski R., *Geneza rozpadu Czechosłowacji*, «Studia Politicae Universitatis Silesiensis» 2015, nr 1.
- Lasoń M., *Bezpieczeństwo w stosunkach międzynarodowych*, [w:] E. Cziomer (red.), *Bezpieczeństwo międzynarodowe w XXI wieku. Wybrane problemy*, Kraków 2010.
- Lewkowicz Ł., *Słowacja: niestabilne poparcie społeczne dla Ukrainy i Zachodu*, Komentarze IEŚ 717, <https://ies.lublin.pl> (28.10.2022).
- Lewkowicz Ł., *„V4 Future”: prezydencja Słowacji w Grupie Wyszehradzkiej w cieniu wojny rosyjsko-ukraińskiej*, Komentarze IEŚ 662, <https://ies.lublin.pl> (22.12.2022).
- Malendowski W., *Współpraca wojskowa Polski z państwami Grupy Wyszehradzkiej*, «Przegląd Zachodni» 1998, nr 2.
- Mikołajczyk B., *The Migrant Crisis and Refugees – a Crisis of EU Solidarity*, «Polish Review of International and European Law» 2/2020.

²⁵ Inicjatywa Trójmorza jest formą współpracy, która obejmuje działania w wymiarze politycznym, gospodarczym i infrastrukturalnym, a także w obszarze rynków kapitałowych. Została powołana przez dwanaście państw: Austrię, Bułgarię, Chorwację, Czechy, Estonię, Litwę, Łotwę, Polskę, Rumunię, Słowację, Słowenię i Węgry.

Szczawińska K., Sadowski P., *Poland's Response to the EU Migration Policy*, [w:] M. Barlai, B. Fähnrich, C. Griessler, M. Rhomberg (eds.), *The migrant crisis: European perspectives and national discourses*, LIT Verlag 2017.

Walsch Ch., *Fostering EU enlargement. Is the Visegrad Group a credible advocate?*, «Donau-Institut Working Paper» 2014, nr 29.